

Павлов Костянтин Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і торгівлі, e-mail: pavlovkv@icloud.com, ORCID: 0000-0003-2583-9593

Освітінський Богдан Русланович, Аспірант кафедри економіки і торгівлі, e-mail: Osvitsinskyi.bohdan@vnu.edu.u, ORCID: 0009-0002-7353-5711

Волинський національний університет імені Лесі Українки, 43025, Волинська область, місто Луцьк, просп. Волі, 13

Даріуш Сала, Ph.D. degree in economic sciences, Faculty of Management, e-mail: sala@agh.edu.pl, ORCID: 0000-0003-1246-2045

AGH University of science and technology in Krakow, Poland

Омельчук Богдан Володимирович, Аспірант кафедри економіки і торгівлі, e-mail: naukovi@icloud.com, ORCID: 0009-0007-9161-4217

Новосад Оксана Володимирівна, Кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, e-mail: ox_80@ukr.net, ORCID: 0000-0001-7156-643X

Волинський національний університет імені Лесі Українки, 43025, Волинська область, місто Луцьк, просп. Волі, 13

МАКРОЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ ВІДНОВЛЕННЯ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОГО РИНКУ НА ПРИКЛАДІ ПЛАНУ МАРШАЛА

Анотація. Україна зазнала величезних людських, матеріальних та ресурсних втрат від війни. Це призвело до зміни Стратегії та тактики щодо майбутнього розподілу ресурсів та стратегій макроекономічного відновлення енергетичної галузі. Внаслідок різкого зниження енергоємності України в усіх секторах економіки стався загальний спад валового внутрішнього продукту нашої держави. Внаслідок воєнного втручання енергетична галузь України відрізняється високим рівнем імпортозалежності, низьким станом енергоефективності та фінансовою неліквідністю. Крім того, наслідкова ринкова трансформація призвела до хаотичного ціноутворення на газові ресурси та комунальні послуги та низький рівень дохідності населення. В статті розглянуто основні аспекти відомого Плану Маршалла для післявоєнної відбудови української економічної та енергетичної систем. Особлива увага в дослідженні приділена макроекономічній стратегії відновлення енергетичної галузі. До уваги приведено існуючі напрацювання дослідників та практиків щодо аналізу впливу плану Маршала на відновлення європейських країн після другої світової війни. При реалізації зазначеного плану за умов сучасних вітчизняних реалій окреслено окремі аспекти, які могли би бути врахованими при необхідній реалізації: єдиної європейської політики відбудови України; активізації бізнесового правового та конкурентного середовища; реалізації проблем цілісності відносно цілеспрямованості та пріоритетності окремих галузей та сфер. Особливо нагальним є вирішення поєднання відновлювальних особливостей в контексті європейських екологічної, кліматичної та економічної політик. Розглядаючи енергетичний баланс України за умов війни, слід підсумувати у існуючій Енергетичній Стратегії зростання, яка реалізовуватиметься повільними темпами. Важливе значення і надалі залишатиметься в побутовому енергоспоживанні усе ще за газовими ресурсами. Тому при аналізі існуючих підходів, тенденцій та власних переконань нами змодельована ймовірна макроекономічна стратегія відновлення газорозподільної сфери України у повоєнний період, на засадах окремих підходів Плану дій Маршалла. Макроекономічна стратегія відновлення газорозподільних підприємств післявоєнної України є комплексним поняттям та полягає в низці заходів держави. Зазначена стратегія за основу має врахувати план Маршала, який вже показав позитивний ефект після другої світової війни для окремих країн. В основі зазначено плану по відновленню закладено доступ до паливно-енергетичних ресурсів, технічно надійний, безпечний, економічно ефективний та екологічно прийнятний спосіб в інтересах споживачів та суспільства в цілому. Україна зазнала величезних людських, матеріальних та ресурсних

втрат від війни. Це призвело до зміни Стратегії та тактики щодо майбутнього розподілу ресурсів та стратегій макроекономічного відновлення енергетичної галузі. Внаслідок різкого зниження енергоємності України в усіх секторах економіки стався загальний спад валового внутрішнього продукту нашої держави. Внаслідок воєнного втручання енергетична галузь України відрізняється високим рівнем імпортозалежності, низьким станом енергоефективності та фінансовою неліквідністю. Крім того, наслідкова ринкова трансформація призвела до хаотичного ціноутворення на газові ресурси та комунальні послуги.
Ключові слова: енергетична галузь, газорозподільні підприємства, карбонізація, диверсифікація, ліквідність, енергетичні ресурси.

Pavlov K. V., Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics and Trade, e-mail: pavlovkv@icloud.com, ORCID: 0000-0003-2583-9593

Osvitsynskyi B. R., Postgraduate student of the Department of Economics and Trade, e-mail: Osvitsynskyi.bohdan@vnu.edu.u, ORCID: 0009-0002-7353-5711

Lesya Ukrainka Volyn National University

Dariusz S., Ph.D. degree in economic sciences, , Faculty of Management, e-mail: sala@agh.edu.pl, ORCID: 0000-0003-1246-2045

AGH University of Science and Technology in Krakow, Poland

Omelchuk B. V., Postgraduate student of the Department of Economics and Trade, e-mail: naukoviy@icloud.com, ORCID: 0009-0007-9161-4217

Novosad O. V., Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Department of Economic and Social Geography, e-mail: ox_80@ukr.net, ORCID: 0000-0001-7156-643X

Lesya Ukrainka Volyn National University

MACROECONOMIC STRATEGY FOR THE RESTORATION OF THE GAS DISTRIBUTION MARKET ON THE EXAMPLE OF THE MARSHALL PLAN

Abstract. *Ukraine suffered giant human, material, and resource losses from the war. This led to a change in the Strategy and Tactics for the future allocation of resources and strategies for the macroeconomic recovery of the energy sector. A sharp decline in Ukraine's energy intensity in all sectors of the economy resulted in a general decline in the country's gross domestic product. As a result of the military intervention, Ukraine's energy sector is characterized by high import dependence, low energy efficiency, and financial illiquidity. In addition, the subsequent market transformation has led to chaotic pricing of gas resources and utilities and low household income. The article discusses the main aspects of the famous Marshall Plan for the post-war reconstruction of the Ukrainian economic and energy systems. The study pays special attention to the macroeconomic Strategy for the energy sector's recovery. The article considers the existing developments of researchers and practitioners in analyzing the impact of the Marshall Plan on the recovery of European countries after World War II. When implementing this plan in the context of current national realities, the author outlines certain aspects that could be taken into account in the necessary implementation of a standard European policy of Ukraine's reconstruction, intensification of the business legal and competitive environment, and implementation of integrity issues about the focus and priority of individual industries and areas. It is particularly urgent to address the combination of renewable features in the context of European environmental, climate, and economic policies. Considering Ukraine's energy balance in wartime, the existing Energy Strategy should summarize the growth that will be implemented slowly. Gas resources will continue to play an essential role in domestic energy consumption. Therefore, in analyzing existing approaches, trends, and our beliefs, we modeled a possible macroeconomic Strategy for restoring Ukraine's gas distribution sector in the postwar period based on approaches specific to the Marshall Plan. The macroeconomic Strategy for restoring gas distribution companies in postwar Ukraine is a complex concept and consists of several government measures. This Strategy should consider the Marshall Plan, which has already positively*

affected some countries after World War II. The basis of this recovery plan is access to fuel and energy resources in a technically reliable, safe, cost-effective, and environmentally acceptable manner in the interests of consumers and society. Ukraine suffered giant human, material, and resource losses from the war. This has led to a change in the Strategy and Tactics for the future allocation of resources and macroeconomic recovery strategies for the energy sector. A sharp decline in Ukraine's energy intensity in all sectors of the economy resulted in a general decline in the country's gross domestic product. As a result of the military intervention, Ukraine's energy sector is characterized by high import dependence, low energy efficiency, and financial illiquidity. In addition, the resulting market transformation has led to chaotic pricing for gas resources and utilities.

***Keywords:** energy sector, gas distribution companies, carbonization, diversification, liquidity, energy resources.*

Вступ. Війна в Україні завдала надзвичайно сильного руйнівного людського, матеріального та ресурсного пошкодження. Саме зазначене проявляється в зміні Стратегії та тактики щодо майбутнього розподілу ресурсів та стратегій макроекономічного відновлення енергетичної галузі. Внаслідок різкого зменшення енергоємності України в будь-яких галузях відбулося тотальне падіння валового внутрішнього продукту нашої держави [9].

Внаслідок воєнного впливу енергетична галузь України характеризується високим рівнем імпортозалежності, низьким станом енергоефективності та фінансовою неліквідністю. Окрім того, наслідкова ринкова трансформація спричинила хаотичне ціноутворення на газові ресурси та комунальні послуги та низький рівень дохідності населення.

Виклад основного матеріалу. На даному етапі слід говорити про запровадження практики відомого Плану Маршалла (ПМ) для післявоєнної відбудови української енергетичної системи. Однак, це потребує більш детального аналізу практики та результативності його застосування країною у період складних процесів відновлення.

Аналіз попередніх досліджень. Макроекономічна нестабільність на ринку постачання та розподілу газових ресурсів є висвітленою у працях багатьох дослідників та практиків. Серед них: Білявський М., Кухар М., Кукуруза Г., Довгаль С., Пантюхов А., Стрішенець О.М., Павлов К.В., Polyanska A., Savchuk S., Dudek M., Sala D., Pazylich Yu., Cichoń D. Реалізація плану Маршала отримала логічне теоретико-практичне продовження у наукових та публіцистичних публікаціях таких авторів як: Kenichi Ohno , Saburo Okita [1-20].

Дослідниками центру Разумкова проведено аналіз впливу плану Маршала на відновлення європейських країн після другої світової війни [4].

Основними постулатами зазначеного плану післявоєнного відновлення європейських країн стала: інвестиційна складова, актуалізація ринкових та конкуруючих відносин, внутрішні стимули до виживання та економічного росту населення держав, знищення будь-яких проявів корупції, пропагування закріпленні верховенства права шляхом побудови об'єктивної та прозорої системи судочинства.

Основні напрями реалізації ПМ розпочато в 1947 році задля досягнення конкретних результатів. Засновником даного плану дій є держсекретарь США Джордж К. Маршалл, який розробив чотирирічний план реконструкції міст, промисловості та інфраструктури, які були сильно зруйнованими під час війни. Ще одним напрямом реалізації даного плану було ліквідування існуючих на той час торговельних та митних бар'єрів серед співдружності країн Європи в напрямі активізації міжнародних економічних відносин зі США.

[European Recovery Program](#). (ERP) було реалізовано шістнадцятьма країнами Європи, однак дотації було спрямовано на Велику Британію, Францію, Італію, Західну Німеччину та Нідерланди [19].

Однак, не усі держави після другої світової війни застосували заходи задекларовані планом Маршалла. Для прикладу Японія, яка постраждала від руйнувань в промисловому аспекті, зробила акцент на відновленні саме технологічної інноваційності та функціонування промислових підприємств. Згодом було запропоновано детальний аналіз методики щодо реалізації цього кроку під назвою: «Основні проблеми економічної реконструкції Японії» [18].

Автори інженери-електрики Сабуро Окіто та Йоносукє Го, окреслили запроваджені виробничі паритети, які би дозволили акумулювання окремі дефіцитні ресурси у низці галузях з міжгалузевим мультиплікативним ефектом впливу [5,11].

Враховуючи активні дії (ERP) вдалося підвищити резерви *товарних дефіцитів*, що виникли в результаті промислового колапсу країн Європи під

час Другої світової війни, беручи до уваги також й дефіцитність сировинних запасів. Це у свою чергу вплинуло на стрімкий ріст та діяльність галузей виробничого спрямування, відновлення збалансованості та динамічності ринкових процесів. Ринковий спосіб господарювання в економічній системі більшості країн стабілізував дефіцитну пропозицію ціноутворення. В результаті чого вдалося досягти окремого алгоритму: підвищення товарних запасів зменшуватиме дефіцит зовнішньоторговельного балансу та обмежуватиме ризики ймовірної девальвації національної грошової одиниці. Узагальнюючи слід відміти високу консолідацію зусиль європейських країн в напрямі спільного економічного відновлення у післявоєнний час.

При реалізація зазначеного плану за умов сучасних вітчизняних реалій слід окреслити окремі аспекти, які могли би бути врахованими при необхідній реалізації:

- *єдина європейська політика відбудови України*. Зазначена політика спрямована на підвищення вітчизняної безпеки економічних та продовольчих процесів;
- *активізація бізнесового правового та конкурентного середовища України;*
- *реалізація проблем цілісності відносно цілеспрямованості та пріоритетності окремих галузей та сфер*. Зазначене в повній мірі потребує термінового впровадження питань реалізації урядового Національного плану відновлення України. Надзвичайно важливо, щоб даний документ отримав форму практичної Стратегії відбудови України післявоєнного періоду. Особливо нагальним є вирішення поєднання відновлювальних особливостей в контексті європейських екологічної, кліматичної та економічної політик.

Однак, аналізуючи існуючі напрацювання в цьому сенсі слід припустити, що імплементація та застосування вказаного Плану дій Маршалла слугуватиме за умов сучасної вітчизняної державності своєрідним базисом економічної відбудови Національного плану відновлення шляхом пристосування реінтеграційних багатогалузевих процесів та суб'єктної взаємодії до Європейської Стратегії розвитку з метою динамічності та прозорості у вступі до членства у Євросоюзі [1].

Розглядаючи ймовірність запровадження окремих аспектів плану відбудови Д.Маршалла в макроекономічному масштабі варто взяти до уваги наступне:

- окреслити окремі найбільш вигідні та пріоритетні умови співпраці між Україною та європейськими інституціями з політичними цілями;
- створити потрібний технологічний, інституційний, конкурентний простір взаємодії між вітчизняними та закордонними партнерами, що сприяло би реалізації проєктів відновлення;
- забезпечити безпечність мереж трансферту фінансових, гуманітарних матеріальних та інших ресурсів для допомоги вітчизняній економічній системі задля її відбудови;
- виокремити місце та роль України в демографічних, безпекових, кліматичних, цифрових, енергетичних стратегіях відновлення Європи, сформулювати бачення перспективного *місця України* у євроспільноті, тощо;
- імплементувати в Україні єдині підходи до *європейської політики* в частині галузевого зростання та диверсифікації постачання, транспортування, вироблення, зберігання та резервування енергетичних ресурсів в межах транспортної, екологічної, енергетичної, продовольчої галузевих структур;
- включити до реалізації цілей сталого розвитку ЄС вітчизняні стратегії розбудови та спільні цілі досягнення;
- намітити безпечні, надійні мережі логістичного *сполучення* між Україною та ЄС з метою стабільного продовольчого, енергетичного та іншого виду постачання;
- оцифровізувати та діджиталізувати процеси енергетичної системи України, створити осередки «розумних міст» та «smart energy»;
- консолідувати зусилля малого, середнього та великого бізнесу до проєктів та заходів по відбудові вітчизняної економіки;
- розширити межі транскордонної кооперації та міжгалузевої співпраці України та решти світу;
- зміцнити рівень енергетичної безпеки Європи та України в напрямі карбонізаційних мережеских процесів, формування єдиного зеленого курсу та

впровадження «зелених технологій»;

- об'єднати екологічне, енергетичне спрямувань задля протистояння ризикам воєнного, природнього та техногенного характеру;
- системно застосовувати енергетичні реновацій з метою енергоефективного виробництва житлової, енергетичної та суміжних галузей економіки;
- побудувати та розширювати утилізаційна діяльність сміттєпереробних та ресурсопереробних заводів з метою підвищення видів альтернативних джерел енергії та енергетичної стійкості.

Узагальнюючи макроекономічну стратегію відновлення вітчизняної економічної системи слід орієнтуватися в першу чергу на *економічну та соціальну модернізацію. Багатопрофільний план відбудови України на кшталт Плану Маршалла не може бути реалізованим окремо від Європейських цінностей та цілепокладань. В першу чергу соціальна та економічна стабільність у нашій державі покликана компенсувати соціальні, моральні та економічні втрати від війни з агресором. Водночас, конкуруючі позиції агресора на світових ринках повинні бути зведені до нуля. На противагу цьому, слід досягти необхідного балансу для зміцнення європейських компаній, формування нового підходу до комунікації між суб'єктами ринку та інституціями Європи та України, підвищуючи їх шляхом посилення інвестиційної спроможності [6-8, 13-16].*

Розглядаючи енергетичний баланс України за умов війни, слід підсумувати на існуючій Енергетичній Стратегії зростання, яка реалізовуватиметься повільними темпами. Важливе значення і надалі залишатиметься в побутовому енергоспоживанні усе ще за газовими ресурсами. Тому при аналізі існуючих підходів, тенденцій та власних переконань нами змодельована ймовірна макроекономічна стратегія відновлення газорозподільної сфери України у повоєнний період, на засадах окремих підходів Плану дій Маршалла.

З огляду на існуючі події розробка макроекономічної стратегії відновлення діяльності газорозподільних підприємств повинна базуватися на наступних постулатах: вуглецевої нейтральності процесів диверсифікації, децентралізації,

діджиталізації. Вуглецева нейтральність є категорією, яка покликана отримати чистий нульовий викид вуглецю за рахунок балансу енергетичних ресурсів та є неодмінною умовою процесу **декарбонізації**. Процес декарбонізації пронизує усі сфери та різновиди енергетичних ринків та охоплює п'ять основних цілей післявоєнного відновлення України: *забезпечення первинною енергією, інфраструктурне середовище; розвиток ринків галузі; зростання попиту споживача; мотиваційний та кадровий потенціал галузі.*

1. *Забезпечення первинною енергією.* Є важливим напрямом декарбонізаційних процесів та покликане обмежити імпорт при одночасному обмеженні виробництва та експорту. *Забезпечення постачання первинної енергії дасть можливість до 2030р. одночасно зменшити енергоємність ВВП, підвищивши його до необхідного нафтового еквіваленту/тис.дол. Більше того, забезпечення енергією дасть змогу суттєво обмежити частку викопних видів палива у структурі постачання первинної енергії з 70% до 53% [3].*

Для газорозподільних підприємств є бажаним регуляторний формат видобутку газу, котрий передбачає зменшення рентних платежів, переважно глибоких і надглибоких свердловин [2].

В даному випадку дослідниками М. Білявським, М. Кухар, Г. Кукурудза пропонується застосувати сучасні прогресивні та технологічні підходи до утилізації попутного нафтового газу для обмеження викидів діоксиду вуглецю та реалізувати поточну консервацію виснажених або низько перспективних свердловин. Окреме місце займає системність та об'єктивність енергетичного аудиту та реалізація Енергетичної Стратегії України у частині нарощення по видобутку газу до 2023 року.

2. В частині інфраструктурного середовища слід розглядати питання щодо створення та функціонування практики східноєвропейського газового хабу на вітчизняних газових сховищах та важливу доцільність в організації змішаних реверсних потоків газових ресурсів із Румунії та Болгарії [5].

В цьому питанні особливої актуальності набуде реалізація практичної

частини проекту: «Інтерконектор «Україна-Польща» з метою збільшення об'єму підземних газових сховищ України. Окремої важливості набуває транспортування мережових вузлів передачі газових ресурсів із західної України в центральну та реалізація інвестиційного проекту РAB-регулювання, що забезпечуватиме модернізацію газорозподільних підприємств.

3. Розвиток ринків галузі має базуватися виключно на ринкових конкуруючих засадах. Зазначений план передбачає існуючий досі принцип перекладання спеціальних обов'язків; скасування принципу імпортного паритету, формування цінового індексу українського енергетичного сектору шляхом біржової торгівлі на міжгалузевому вітчизняному ринку; формування єдиного державного реєстру споживачів; можливість збуту надлишків природного газу на вільному ринку.

4. Зростання попиту споживача передбачає реалізацію наступних кроків:

- *енергоощадного та енергоефективного споживання.* Для реалізації зазначеного на макроекономічному рівні слід запровадити практику обов'язкового аудиту на середніх та великих промислових підприємствах; нагромаджувати фінансовими активами Фонд енергоефективності та програми «Теплі кредити»; давати змогу отримати компенсацію споживачам, котрі за власні кошти встановлювали лічильники газу. Особлива увага приділяється також програмі масової та комплексної переробки сміття та створення мобільних сміттепереробних заводів [16].

- *якісний рівень надання послуг.* Це можливо запровадити через створення осередку енергетичного регулюючого центру забезпечення та дотримання європейських стандартів обслуговування, збільшення умов та обставин для урівноваження спірних питань між суб'єктами ринку газорозподілу та об'єктивного регулювання конкурентних та прозорих відносин на ринку газу;

- Екологізація газової галузі. Полягає у розробці та контролі впровадження державної програми екологічного менеджменту і аудиту (EMAS) на газорозподільних підприємствах; застосовувати різноманітні мотиваційні засоби

та інструменти впровадження новітніх технологій у частині утилізації відходів; обмеження екодеструктивного впливу на довкілля. Важливо забезпечити постійний моніторинг впливу діяльності газорозподільних підприємств на довкілля.

5. *Мотиваційний та кадровий потенціал галузі. В мотиваційному сенсі слід визначити політику розвитку людського капіталу, яка має охоплювати оновлені методики до формування кваліфікованих фахівців у галузі газорозподілу, наявність мережі професійної підготовки, створення позитивної практики діяльності наглядових рад.*

Висновки. Макроекономічна стратегія відновлення газорозподільних підприємств післявоєнної України є комплексним поняттям та полягає в низці заходів держави. Зазначена стратегія за основу має врахувати план Маршала, який показав позитивний ефект після другої світової війни для окремих країн. В основі зазначено плану по відновленню закладено доступ до паливно-енергетичних ресурсів, технічно надійний, безпечний, економічно ефективний та екологічно прийнятний спосіб в інтересах споживачів та суспільства в цілому.

БІБЛОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. "План Маршалла" для України: хибні історичні аналогії та реальні потреби України. 20 January 2024. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/plan-marshalla-dlya-ukrayiny-khybni-istorychni-analohiyi-ta-realni-potreby>
2. Білявський М., Кухар М., Кукуруза Г., Довгаль С., Пантюхов А. Вплив розміру ренти на газовидобуток в Україні та світ. Аналітичне дослідження – Ukraine Economic Outlook. 2022 р. URL: <https://www.ukraine-economic-outlook.com/researches>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Іванов С. В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. Економіка України. *Economy of Ukraine*. 2019. № 1 (686). URL: <https://tinyurl.com/yncdv2ww>
5. Новий профіль енергетики в контексті декарбонізації та післявоєнного відновлення України. 20 January 2024. URL: <https://iclub.energy/blog/bielawski/tpost/92s6bdtxi1-novii-profl-energetiki-v-kontekst-dekarb>.
6. Новий профіль енергетики в контексті декарбонізації та післявоєнного відновлення України. 20 January 2024. URL: <https://iclub.energy/blog/bielawski/tpost/92s6bdtxi1-novii-profl-energetiki-v-kontekst-dekarb>
7. Павлов К. В. Оцінка конкурентоспроможності регіональних ринків житлової нерухомості України : монографія. Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2018. 482 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15676/1/final.pdf>
8. Павлов К. В. Регулювання інвестиційно-житлових відносин в Україні: монографія. Рівне: НУВГП, 2013. 230с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/10688>

9. Павлов К. В., Павлова О. М. Формування та регулювання конкурентних відносин на регіональних ринках житла України : монографія. Луцьк : видавництво «Терен», 2019 – 542 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/15852>
10. Розрахунки Центру Разумкова на підставі аналізу структури споживання електроенергії України. Така оцінка співставна із заявою ЄБРР. URL: <https://www.ebrd.com/news/2022/war-in-ukraine-and-inflation-slow-growth-in-ebrd-regions.html>.
11. Стрішенець О. М., Павлов К. В. Особливості конкурентних відносин на регіональних ринках нерухомості. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Економіка». Збірник наукових праць*. 2016. Випуск 1 (47). Том 2, С. 35-38.
12. Kenichi Ohno, *The Path Traveled by Japan as a Developing Country: Economic Growth from Edo to Heisei*. Yuhikaku Publishing Co. Ltd., Tokyo, 2005. URL: <https://www.grips.ac.jp/forum/pdf06/EDJ.pdf>
13. Malynovska Yuliia, Bashynska Iryna, Cichoń Dariusz, Malynovskyi Yuriy, Sala Dariusz. Enhancing the activity of employees of the communication department of an energy sector company. *Energies*. 2022. vol. 15 iss. 13 art. no. 4701. P. 1-16.
14. Pavlov K. Competitive Features In The Market Structure Of Housing Property With Regard To Regional Definitions. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. 3(4). P. 191-198. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-4-191-198>.
15. Pavlov K., Pavlova O, & Kupchak V. Integral Indicators Based on Competitiveness Capacity Characteristics of Regional Real Estate Markets of Ukraine. *Journal of Competitiveness*. 2019. 11(3). P. 87–108. <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.06>
16. Pavlov K. V. Methodological Approaches to Determining the Monopolization Level of Primary Residential Real Estate Regional Markets in Ukraine. *Scientific journal "Economics, Entrepreneurship, Management"*. Lviv : Publisher: National University "Lviv Polytechnic" 2018. vol.5. №1. С. 63–72. <https://doi.org/10.23939/eem2018.01.063>
17. Pavlova Olena, Pavlov Konstantyn, Horalb Liliana, Novosad Oksana, Korolb Svitlana, Perevozovaa Iryna, Obelnytskab Khrystyna, Daliaka Nadiia, Protsyshyna Oksana and Popadynets Nazariy. Integral estimation of the competitiveness level of the western Ukrainian gas distribution companies. 2021. Т. 7 (5). *Accounting* 7. P. 1073–1084.
18. Polyanska A., Savchuk S., Dudek M., Sala D., Pazynich Yu., Cichoń D. Impact of digital maturity on sustainable development effects in energy sector in the condition of industry 4.0. *Scientific Bulletin of National Mining University*. 2022 no. 6. P. 97–103.
19. Post-war reconstruction of the Japanese economy. 20 January 2024. URL: <https://searchworks.stanford.edu/view/2089667>
20. Recovery plan for Europe - European Commission. 20 January 2024. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en

REFERENCES:

1. "Plan Marshalla" dlia Ukrainy: khybni istorychni analohii ta realni potreby Ukrainy. 20 January 2024. Available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/plan-marshalla-dlya-ukrayiny-khybni-istorychni-analohiyi-ta-realni-potreby>
2. Biliavskiyi M., Kukhar M., Kukuruzha H., Dovhal S., Pantiukhov A. Vplyv rozmiru renty na hazovydobutok v Ukraini ta svit. *Analychne doslidzhennia – Ukraine Economic Outlook*. 2022. Available at: <https://www.ukraine-economic-outlook.com/researches>
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Ivanov S. V. Ekonomichne vidnovlennia i rozvytok krain pislia zbroinykh konfliktiv ta voien: nevtracheni mozhlyvosti dlia Ukrainy. *Ekonomika Ukrainy. Economy of Ukraine*. 2019. № 1 (686). Available at: <https://tinyurl.com/yncdv2ww>

5. Novyi profil enerhetyky v konteksti dekarbonizatsii ta pisliavoiennoho vidnovlennia Ukrainy. 20 January 2024. Available at: <https://iclub.energy/blog/bielawski/tpost/92s6bdtxi1-novii-profl-energetiki-v-kontekst-dekarb>.
6. Novyi profil enerhetyky v konteksti dekarbonizatsii ta pisliavoiennoho vidnovlennia Ukrainy. 20 January 2024. Available at: <https://iclub.energy/blog/bielawski/tpost/92s6bdtxi1-novii-profl-energetiki-v-kontekst-dekarb>
7. Pavlov K. V. Otsinka konkurentospromozhnosti rehionalnykh rynkiv zhytlovoi nerukhomosti Ukrainy : monohrafiia. Lutsk. PrAT «Volynska oblasna drukarnia», 2018. 482 p. Available at: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15676/1/final.pdf>
8. Pavlov K. V. Rehuliuвання investytsiino-zhytlovykh vidnosyn v Ukraini: monohrafiia. Rivne: NUVHP, 2013. 230 p. Available at: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/10688>
9. Pavlov K. V., Pavlova O. M. Formuvannia ta rehuliuвання konkurentnykh vidnosyn na rehionalnykh rynkakh zhytla Ukrainy : monohrafiia. Lutsk : vydavnytstvo «Teren», 2019. 542 p. Available at: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/15852>
10. Rozrakhunky Tsentru Razumkova na pidstavi analizu struktury spozhyvannia elektroenerhii Ukrainy. Taka otsinka spivstavna iz zaiavoiu YeBRR. Available at: <https://www.ebrd.com/news/2022/war-in-ukraine-and-inflation-slow-growth-in-ebrd-regions.html>.
11. Strishenets O. M., Pavlov K. V. Osoblyvosti konkurentnykh vidnosyn na rehionalnykh rynkakh nerukhomosti. *Naukovyi visnyk uzhhorodskoho universytetu. Seriia «Ekonomika». Zbirnyk naukovykh prats.* 2016. Vypusk 1 (47). Tom 2. P. 35-38.
12. Kenichi Ohno, *The Path Traveled by Japan as a Developing Country: Economic Growth from Edo to Heisei.* Yuhikaku Publishing Co. Ltd., Tokyo, 2005. Available at: <https://www.grips.ac.jp/forum/pdf06/EDJ.pdf>
13. Malynovska Yuliia, Bashynska Iryna, Cichoń Dariusz, Malynovskyy Yuriy, Sala Dariusz. Enhancing the activity of employees of the communication department of an energy sector company. *Energies.* 2022. vol. 15 iss. 13 art. no. 4701. P. 1-16.
14. Pavlov K. Competitive Features In The Market Structure Of Housing Property With Regard To Regional Definitions. *Baltic Journal of Economic Studies.* 2018. 3(4). P. 191-198. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-4-191-198>
15. Pavlov K., Pavlova O., & Kupchak V. Integral Indicators Based on Competitiveness Capacity Characteristics of Regional Real Estate Markets of Ukraine. *Journal of Competitiveness.* 2019. 11(3). P. 87–108. <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.06>
16. Pavlov K. V. Methodological Approaches to Determining the Monopolization Level of Primary Residential Real Estate Regional Markets in Ukraine. Scientific journal "Economics, Entrepreneurship, Management" Lviv : Publisher: National University "Lviv Polytechnic". 2018. vol.5, №1. P. 63–72. <https://doi.org/10.23939/eem2018.01.063>
17. Pavlova Olena, Pavlov Konstantyn, Horalb Liliana, Novosad Oksana , Korolb Svitlana, Perevozovaa Iryna, Obelnytskab Khrystyna, Daliaka Nadiia, Protsyshyna Oksana and Popadynets Nazariy. Integral estimation of the competitiveness level of the western Ukrainian gas distribution companies. 2021. T. 7 (5), Accounting 7. P. 1073–1084.
18. Polyanska A., Savchuk S., Dudek M., Sala D., Pazynich Yu., Cichoń D. Impact of digital maturity on sustainable development effects in energy sector in the condition of industry 4.0. *Scientific Bulletin of National Mining University.* 2022. no. 6. P. 97–103.
19. Post-war reconstruction of the Japanese economy. 20 January 2024. Available at: <https://searchworks.stanford.edu/view/2089667>
20. Recovery plan for Europe - European Commission. 20 January 2024. Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en

Надійшла до редакції 25.10.2023р.